

© Borgis Nowa Med 2016; 23(1): 38-42 DOI: 10.5604/17312485.1203780

*MARIA CIESIELSKA

Docent Mieczysław Tylicki – pionier polskiej koloproktologii

Professor Mieczysław Tylicki – a pioneer of Polish coloproctology

Prof. Jan Nielubowicz Regional Medical Chamber in Warsaw; Head of the Historical Division

Streszczenie

Mieczysław Tylicki urodził się 6 sierpnia 1908 roku w Warszawie, gdzie żył, studiował i pracował przez całe swoje życie. Jako student Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego uczył się u najznamienitszych specjalistów w zakresie chirurgii i ortopedii, takich jak prof. Zygmunt Radliński czy prof. Adolf Wojciechowski. Podczas II wojny światowej Mieczysław Tylicki brał udział zarówno w Kampanii Wrześniowej, jak i Powstaniu Warszawskim. Pomagał ukrywać zbiegłych z getta Żydów, dając im schronienie w Szpitalu św. Rocha, w którym wówczas pracował. Po wojnie specjalizował się w chirurgii ręki oraz proktologii. Był autorem wielu publikacji i nauczycielem młodych lekarzy. Stworzył wspólnie z dr. Maciejem Grochowiczem – dyrektorem Szpitala Śródmiejskiego na Solcu – pierwszy w Polsce oddział proktologiczny. Przez swoich współpracowników został zapamiętany jako osoba skoncentrowana na swoich badaniach, indywidualista, który chętnie dzielił się swoją wiedzą. Pomimo odejścia na emeryturę, pracował w szpitalu aż do 1989 roku. Zmarł 27 marca 1991 roku w Warszawie.

Summary

Mieczysław Tylicki was born on August 6, 1908 in Warsaw, where he lived, studied and worked for all his life. As a student of the Faculty of Medicine of the Warsaw University he studied with eminent specialists in surgery and orthopedics as prof. Zygmunt Radliński and prof. Adolf Wojciechowski. During World War II he took part in the Polish Campaign and the Warsaw Uprising. He also helped to hide Jews in the St. Roch Hospital. After the war he specialized in hand surgery and proctology. He published numerous publications and was a teacher of young doctors. He also created the first proctology department together with Dr. Maciej Grochowicz – director of the Śródmiejski Hospital in Warsaw. By co-workers he was remembered as a highly focused on his research individualist who gladly shared his knowledge. Despite the retirement age he worked in the hospital until 1989. He died in Warsaw on March 27, 1991.

Słowa kluczowe

Mieczysław Tylicki, koloproktologia, chirurgia ręki, Szpital św. Rocha, Szpital Śródmiejski na Solcu

Keywords

Mieczysław Tylicki, coloproctology, hand surgery, St. Roch Hospital, Śródmiejski Hospital, Solec Hospital

Mieczysław Tylicki urodził się 6 sierpnia 1908 roku w Warszawie, gdzie mieszkał, uczył się i pracował przez całe życie (1, 2). W maju 1927 roku przystąpił do egzaminu dojrzałości typu humanistycznego w Gimnazjum nr IV im. Adama Mickiewicza – pierwszym polskojęzycznym gimnazjum męskim w Warszawie. W szkole tej uczyło się wielu znakomitych wychowanków, m.in. Stefan Starzyński. Budynek mieścił się przy ul. Konopczyńskiego 4, a więc w niedużej odległości od kamienicy przy Krakowskim Przedmieściu 24, gdzie mieszkali Tyliccy (fot. 1).

Państwowa Komisja Egzaminacyjna uznała Mieczysława Tylickiego za dojrzałego do studiów wyższych 28 maja 1927 roku. Jako student Wydziału Lekarskiego został immatrykulowany w październiku tego samego roku. Już w pierwszych latach nauki Tylicki zetknął się z wybitnymi specjalistami w zakresie chirurgii i ortopedii. Zajęcia ze złamań i zwichnięć w ramach ćwiczeń prowadzonych w trakcie III semestru odbywał pod kierunkiem doc. Adolfa Wojciechowskiego¹. Chirurgię ogólną poznawał w II Klinice Chirurgicznej UW prowadzonej przez prof. Zygmunta Radlińskiego² w Szpitalu św. Ducha przy ul. Elektoralfnej. Profesor Radliński był nie tylko znakomitym chirurgiem, ale także działaczem niepodległościowym. W związku z działalnością

w Organizacji Bojowej Polskiej Partii Socjalistycznej, dla której prowadził tajny punkt opatrunkowy, został w grudniu 1905 roku aresztowany i osadzony na Cytadeli, potem na Pawiaku, a następnie zesłany na Syberię. Po nielegalnym powrocie do Polski pracował w Klinice Chirurgicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego u prof. Bronisława Kadera, a po zakończeniu I wojny światowej jako starszy ordynator i naczelny dyrektor II, a później I Kliniki Chirurgicznej Uniwersytetu Warszawskiego. Profesor Radliński wychował kilka pokoleń lekarzy. „Uczył nas nasz Profesor – pisał Jan Kołodziejski – swoim codziennym przykładem, że chirurg musi umieć opanowywać zmęczenie, że swą służbę lekarską musi pełnić z radosną gotowością, nieomal z namiętnością, że w życiu codziennym chirurga nie ma spraw ważniejszych od służby ludziom, którzy obdarzają go najwyższym zaufaniem, jakie może mieć człowiek do człowieka, oddając dobrowolnie swe życie w jego ręce.” (4). Prócz życzliwości i gotowości do pomocy profesor odznaczał się odwagą cywilną, broniąc praw studentów Żydów, a po rozbiore Czechosłowacji wydał nakaz cofnięcia prenumeraty czasopism niemieckich. Mając takich nauczycieli, nie sposób było nie ulec ich autorytetowi i nie starać się ich naśladować.

Fot. 1. Wykaz wykładów i ćwiczeń studenta Mieczysława Tylickiego. Teczka osobowa studenta Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, sygn. WL 26242

¹Adolf Wojciechowski (1886-1945?) – polski lekarz pochodzenia niemieckiego, specjalista w zakresie chirurgii, transplantologii, ortopedii, jeden z twórców warszawskiej szkoły ortopedycznej. Od 1936 roku następca prof. Z. Radlińskiego w II Klinice Chirurgii UW. Po wojnie profesor Akademii Medycznej w Warszawie, prezes Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego i Traumatologicznego.

²Zygmunt Radliński (1874-1941) – lekarz chirurg, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, twórca szkoły chirurgicznej, działacz wolnomyśliciel-ski. W pierwszych dniach wojny, już jako emeryt został kuratorem oddziału chirurgicznego Szpitala Wolskiego. Podczas okupacji kontynuował praktykę prywatną i był honorowym konsultantem I Kliniki Chirurgicznej. Zmarł nagle 31 grudnia 1941 roku w swojej klinice po operacji kamicy moczowodowej; pochowany został na Powązkach, kwatery 327 rząd 5 grób 29.

Ale studia to nie tylko okres wytężonej nauki. W latach dwudziestych ubiegłego wieku życie towarzyskie kwitło także pośród braci studenckiej. Mieczysław Tylicki uczestniczył w życiu samorządu i był członkiem Koła Medyków, a w roku akademickim 1925/1926 jego pracownikiem (5). W Domu Medyka przy ul. Oczki odbywały się huczne zabawy i szopki satyryczne, do których teksty pisali podchorążacy: Stefan Wesołowski, Alfred Paczkowski, Michał Kołodzyński i Konstanty Świder.

Po złożeniu przyrzeczenia lekarskiego w styczniu 1934 roku dr Tylicki rozpoczął szkolenie jako elew Szkoły Podchorążych Sanitarnych Rezerwy w Warszawie. Praktykę podyplomową odbywał w Szpitalu Szkolnym Centrum Wyszukowania Sanitarnego w Warszawie (CWSan). W 1935 roku został zatrudniony jako asystent Oddziału Chirurgii Szpitala św. Rocha w Warszawie przy ul. Krakowskie Przedmieście 22/24. Przyjmował też w prywatnym gabinecie lekarskim przy ul. Konopczyńskiego oraz wykładał higienę na wieczorowych kursach doszkalających dla rzemieślników (6-8). Z wybuchem II wojny światowej został powołany w stopniu chorążego jako chirurg czołówki 11 Szpitala Ewakuacyjnego. Po kapitulacji rozpoczął pracę jako starszy asystent, chirurg i lekarz miejscowy Szpitala św. Rocha (10). W okresie okupacji dr Tylicki ukrywał zbiegłych z getta Żydów, także znaną śpiewaczkę Wierę Gran, wówczas żonę będącego na stażu w Szpitalu św. Rocha dr. Kazimierza Jezierskiego. Gran ukrywała się przez parę dni w służbowym mieszkaniu dr. Tylickiego na terenie szpitala, potem w mieszkaniu felczera – pana Hilbe, oraz na Mokotowie w mieszkaniu Mieczysławy i Klemensa Bednarskich. Pomoc dla ukrywającej się, zbiegłej z getta Żydówki oznaczała wyrok śmierci. Wiera wspominała, że doskonale zdawała sobie sprawę z tego, na jakie niebezpieczeństwo narażała pomagające jej osoby i była im za to prawdziwie wdzięczna. Po wojnie dr Tylicki pomógł Gran jeszcze raz, gdy została oskarżona o współpracę z Niemcami. W dniu 4 grudnia 1948 roku w Sądzie Społecznym przy Centralnym Komitecie Żydów w Polsce przy ul. Siennej 60 w Warszawie dr Mieczysław Tylicki zeznał:

„Obrona: Co świadek wie o Wierze Gran?

Świadek: W sierpniu 1942 roku poznałem Wierę Gran. Ukrywała się u mnie przez kilka dni na terenie szpitala św. Rocha. Następnie zamieszkała u felczera naszego szpitala. Następnie mieszkała w Babicach u swego męża.

Sędzia: W jaki sposób Gran trafiła do świadka?

Świadek: Przyprosił ją jej mąż dr Jezierski” (9).

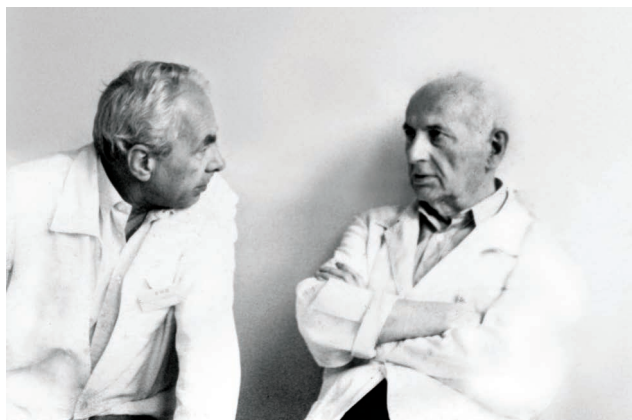
W trakcie Powstania Warszawskiego podporucznik dr Tylicki udzielał pomocy rannym w swoim miejscu pracy jako członek oddziału „Bakcyl” Sanitariatu Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej. Komendantem Szpitala św. Rocha był dr Wojciech Wiechno³, a lekarzem naczelnym dr Jan Kaczorowski. Sam szpital, choć niewielki (liczył ok. 100 łóżek), był dobrze przygotowany do walk powstańczych. Zgromadzono w nim duże zapasy żywności i środków opatrunkowych. Nie-

stety 4 sierpnia budynek szpitalny został obsadzony przez silną załogę niemiecką Uniwersytetu. Niemcy zachowywali się poprawnie i zezwolili na leczenie cywilów z terenu uczelni, a także chorych przetrzymywanych w gmachu Seminarium Metropolitalnego przy ul. Krakowskie Przedmieście 52/54. W tym celu dwie pielęgniarki przebywające na terenie seminarium, ubrane w białe fartuchy, z flagą Czerwonego Krzyża, dotarły do sztabu Wehrmachtu w Pałacu Saskim i wyjednały przepustki umożliwiające przetransportowanie ciężko rannych i chorych z seminarium do szpitala św. Rocha. 6 września ludność cywilną niewymagającą leczenia w szpitalu wypędzono z terenu Uniwersytetu do obozu przejściowego w Pruszkowie (Dulag 121). Szpital św. Rocha został ostatecznie zbombardowany 17 września. Bomba zniszczyła pierwsze i drugie piętro szpitala, grzebiąc pod gruzami wielu chorych. Pozostali zostali ewakuowani do Klasztoru Sióstr Wizytek przy Krakowskim Przedmieściu 34, a stamtąd do szpitala Wolskiego (11, 12). Doktor Mieczysław Tylicki wyszedł z Warszawy z ludnością cywilną prawdopodobnie wraz z personelem i chorymi Szpitala Wolskiego. Ranny w nogę w trakcie powstania, do końca życia borykał się ze skutkami tego urazu.

Pierwsze lata powojenne (1945-1947) dr Tylicki pracował jako lekarz w Przychodni Chirurgicznej PCK oraz asystent oddziału Chirurgii Urazowej Szpitala Miejskiego w Gliwicach. W 1948 roku powrócił do Warszawy i podjął funkcję starszego asystenta Oddziału Chirurgii i lekarza miejscowego Szpitala Ubezpieczalni Społecznych w Warszawie przy ul. Solec (1948-1953). Pracę doktorską na temat torbieli ogonowych obronił w 1951 roku. W 1965 roku uzyskał habilitację na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej pt. „Chirurgia naprawcza ścięgien zginaczy palców – badania kliniczne i doświadczalne nad stosowaniem protez ścięgiennych z tworzyw sztucznych” (13). W kolejnych latach był adiunktem w warszawskiej Akademii Medycznej (1953-1967), kierownikiem Ośrodka Chirurgii Ręki (1953-1962), docentem Oddziału Sanitarno-Higienicznego (1967-1971), a następnie II Kliniki Chirurgii Studium Doskonalenia Lekarzy oraz Kliniki Chirurgii Ogólnej i Kliniki Chirurgii Naczyniowej CMKP (1971-1977). Ta ostatnia mieściła się w szpitalu Sióstr Elżbietanek (wówczas Szpital Miejski nr 6 w Warszawie), a tworzyli ją i rozwijali m.in. prof. Wojciech Noszczyk i doc. Mieczysław Tylicki.

W roku 1954 doc. Tylicki zorganizował Warszawski Ośrodek Proktologii współpracujący z I Kliniką Studium Doskonalenia Lekarzy. Był równocześnie współtwórcą Samodzielnego Pododdziału Proktologii Szpitala Śródmiejskiego na Solcu (1976-1989). W 1963 roku dyrektorem Szpitala Śródmiejskiego został dr n. med. Maciej Grochowicz (14) (fot. 2). Jego doskonałe zdolności organizacyjne pozwoliły utworzyć w 1976 roku samodzielny Pododdział Proktologii, którego był nieprzerwanie kierownikiem aż do 2004 roku. Docent Tylicki przeszedł wprawdzie na emeryturę w 1977 roku, ale aż do roku 1989 współpracował

³Wojciech Wiechno (1914-2004) – lekarz, chirurg, po wojnie profesor Akademii Medycznej. Za pomoc Żydom odznaczony tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata.

Fot. 2. Doktor Maciej Grochowicz (po lewej) i docent Mieczysław Tylicki (po prawej), Szpital na Solcu, 1980 rok. Autor: dr Paweł Grochowicz (archiwum domowe)

z dr. Grochowiczem, zajmując się równocześnie pracą naukową i dydaktyczną. Oryginalne prace doc. Tylickiego dotyczyły: odkryptowej teorii zapalnych chorób odbytu, opracowań epidemiologicznych chorób proktologicznych, licznych modyfikacji

operacji odbytnicy i odbytu oraz klinicznej klasyfikacji przetok odbytu. Uzupełnił stosowaną wówczas klasyfikację Parksa, dodając podział na przetoki przednie i tylne. Był zwolennikiem ujednoczenia nazewnictwa proktologicznego. Wprowadził następujące określenia w specjalistycznym nazewnictwie proktologicznym: „zapalenie guzków krwawniczych” (nie jak dotąd „żylaki odbytu”), „przetoka odbytu” (nie jak dotąd „przetoka okołoodbytnicza”) i „odkryptowe zapalenie odbytnicy” (*proctitis cryptitogenes*). Jako pierwszy w Polsce podkreślił rolę mięśnia tonowo-odbytniczego w mechanizmie kontynencji (13).

Prywatnie interesował się literaturą piękną i historią Polski. Był poliglotą. Przez współpracowników został zapamiętany jako indywidualista, który chętnie dzielił się wiedzą, skromny, pracowity, niezwykle skupiony na pracy naukowej. Pasjonował go chirurgia ręki i koloproktologia, ale był niezwykle kompetentny także w zakresie chirurgii ogólnej. Chętnie operował i dyżurował pomimo wieku emerytalnego. W codziennej pracy był uporządkowany i systematyczny (14).

Doktor Mieczysław Tylicki był krajowym członkiem honorowym Towarzystwa Chirurgów Polskich. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł w Warszawie 27 marca 1991 roku.

Grzegorz Szwertnia
Urza do ręki

*Czy wiesz, co może przytrafić się na przykład
Twojej ręce? Jak potwornie i obrzydliwie może ona
wyglądać? Pan Mieczysław Tylicki pisze, że do
głównych wrogów chorej ręki należy pośpiech
– od tej chwili wolno.
A teraz kilka przykładów tragedii:
ostre zakażenie ropne w różnych typach,
zapalenie ropne umiejscowione /wiem gdzie jestem,
a Ty wiesz, gdzie mnie szukać/,
zapalenie ostre i szerzące się,
zapalenie kości /aż do nicości/,
czyrak,
albo czyrak gromadny /coś dla całej rodziny?/,
ostre zakażenie ropne dłoniowej strony ręki i palców
– zabójcze dla pianistów,
zastrzały podnaskórkowe,
zanokcica /ohyda – łatwo występuje u cukierników,
piekarzy, młynarzy i pracowników browarów, a więc
nie warto się tym zajmować: wypiek chleba tylko
na własną odpowiedzialność/,
zastrzał śródskórny i podskórny,
ostre zapalenie pochewek maziowych dłoni /błąd/,
ropowice przestrzeni powięziowych ścięgien /żle/,
różyca świńska,
ciała obce /te, to są wszędzie: wiem, co mówię/,
nie dający się zsunąć pierścioneł
– zanim powiesz TAK. (15)*

**Konflikt interesów
Conflict of interest**

Brak konfliktu interesów
None

**Adres do korespondencji
Correspondence**

*Maria Ciesielska
ul. Gen. T. Kościuszki 39,
05-230 Kobyłka
e-mail: drmariaciesielska@gmail.com

nadesłano/submitted:

04.02.2016

zaakceptowano do druku/accepted:

29.02.2016

Piśmiennictwo/References

1. Teczka osobowa studenta Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, sygn. WL 26242. 2. Teczka osobowa lekarza-członka Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej, Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej, sygn. T.192. 3. Ostrowska T: Zygmunt Radliński prof. chirurgii. [W:] Rostworski E (red.): Polski Słownik Biograficzny, t. 29, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1986: 712-715. 4. Wesołowski S: Od kabaretu do skalpela i lazaretu. AWES, Warszawa 2006: 253. 5. Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, teczka studencka, sygn. WL 26242. 6. Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej, teczka osobowa lekarza, sygn. T.192. 7. Urzędowy Spis Lekarzy, Warszawa 1939: 238. 8. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1938 rok, Warszawa 1938: 770. 9. Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego, Sąd Społeczny, sygn. 131/36. Sprawa Wiery Gran-Jezierskiej. 10. Powstańcze Biogramy. Mieczysław Tylicki; http://www.1944.pl/historia/powstancze-biogramy/Mieczyslaw_Tylicki (dostęp z dnia: 22.02.2016 r.). 11. Wiśniewska M, Sikorska M: Szpitale powstańczej Warszawy. Rytm, Warszawa 1991: 75. 12. Bayer S: Służba zdrowia Warszawy w walce z okupantem 1939-1945. Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1985: 127. 13. Kołodziejczak M: Wykład pt. „Proktologia na Solcu. Nasi Nauczyciele i Mistrzowie”. Posiedzenie Warszawskiego Oddziału Towarzystwa Chirurgów Polskich. 14. Grochowicz M: „Mieczysław Tylicki (1908-1991) pionier polskiej koloproktologii” – wykład wygłoszony podczas II Sympozjum Polskiego Klubu Koloproktologii w Rydzynie 1998 r. oraz wywiad z autorem 26.01.2016. 15. Sztwiertnia G: Uraza do ręki; <http://www.darta.art.pl/raster/literatur/sztwiertnia.htm>.